

Iespaidi par topošo Rīcības plānu Latgales glābšanai

Publicitātes foto

Lidija Kirillova

ANITU BRAKOVSKU Preiļu un apkārtnes Latgales novados pazīst lielākoties kā ilgga-dēju Vārkavas novada domes priekšsēdētāju. Pēc novadu reformas viņas darbības lauks bija apvienotais Preiļu novads. Kopš 2022. gada 1. novembra Anita ir 14. Saeimas deputāte, pārstāv Zaļo un Zemnieku savienības frakciju. Savu ievēlšanu Saeimā viņa uztver kā zināmā mērā negaidītu, bet tas devis pārliecību – Latgale uzticas, Latgali nedrīkst pievilt. Tikšanās ar deputāti notika dažas dienas pēc 2025. gada valsts budžeta pieņemšanas, tomēr sarunas temats bija nevis par valsts izdevumiem, ieņēmumiem var mainītajām nodokļu likmēm, bet gan par kārtējo Latgales programmu jeb Rīcības plānu Latvijas Austrumu pierobežas ekonomiskajai izaugsmei un drošības stiprināšanai 2025.–2027. gadam.

Galvenais – nemelot

Sabiedrībai šķiet, ka viss lielais darbs notiek budžeta pieņemšanas laikā. Patiesībā pārliecināšana, pierādīšana, sarunas frakcijās un strīdēšanās ir projekta sagatavošanas periodā, saka deputāte. Tāpat ir ar jebkuriem citiem dokumentiem, ko parlaments apstiprina. Te var vilkt paralēles ar pašvaldību ikdienu, kad spriež un lemj komitejās, bet lēmumus pieņem domes sēdēs.

Anitai Brakovskai ir liela pieredze, vadot kādreizējo Vārkavas novadu, viņa visi pazina, viņas viedoklī ieklausījās. «Es zināju, ko daru. Es plānoju un solīju cilvēkiem to, ko patiešām varu izdarīt. Par visu vairāk man nepatīk melot. Ja kaut kas nesanāca, lai cik skarba bija patiesība, teicu tā, kā ir. Centos cilvēkiem stāstīt, skaidrot, rīkojām sapulces. Nokļūstot Saeimā, sapratu, ka lielajā politikā viss notiek citādāk – jautājumi tiek risināti lēnāk, smagnējāk. Arī ceļš no skaidrām sabiedrības vēlmēm līdz pozitīvam risinājumam parlamentā ir daudz garāks nekā pašvaldībās. Es ļoti labi jutos savā Vārkavā, labi jutos Preiļos, tāpēc sākums pēc nokļūšanas Saeimā nebija viegls,» saka Anita.

Risināmo jautājumu apjoms ne Vārkavā, ne Preiļos nekad nebūs tāds, kāds tas ir Saeimā. Jāatzīst, ka ar daudzām risināmām lietām Anitai bija jāaskaras pirmo reizi, tāpēc bija jāmacās un reizēm arī jāpaļaujas uz kolēģiem, kuri parlamentā strādājuši gadiem un «zina to drēbi» labāk. Taču jautājumus, kas viņai svarīgi, Anita aktualizē visai skaļi, to viņa divu gadu laikā ir iemanījies.

Programmas nāk un iet

Latgales pašvaldību vadītāji pēdējo vairāku gadu desmitu laikā pieredzējuši un, kā saka, uz savas ādas izbaidījuši ne vienu vien Latgales glābšanas plānu un programmu. Nu viņiem un sabiedrībai tiek celts priekšā jauns

rīcības plāns, kas šoreiz tiek pielāgots jauniem ģeopolitiskajiem apstākļiem. Ko par to domā Anita Brakovska?

«Es kā Vārkavas novada iedzīvotāja, kā kādreizējā novada vadītāja varu atklāti teikt, ka no iepriekšējām programmām neko neizbaudījām – ne labākus ceļus, ne ko citu. Varbūt tāpēc, ka tas process ir tik briesmīgi garš un lēns – kamēr apstiprina, kamēr iekustas un iešūpojas. Atceros, lauku ceļu uzlabošanas programmā jau likām skaitļus kopā, bet rezultāts bija tāds, ka par pašvaldības naudu izdarījām ātrāk nekā programma iekustējās.»

Deputāte uzsver, ka Latgalei atbalsta programmas noteikti ir vajadzīgas. Vajadzīgs arī Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM) izstrādātais Rīcības plāns. Tāpēc mazliet skumji ir dzirdēt pārējo reģionu pārstāvjus – kāpēc atkal Latgale, mēs arī gribam atbalstu.

«Desmitiem un pat simtiem gadu apstākļi tā veidojušies, ka Latgales reģions atpaliek. Šobrīd, kad Latgale ir NATO un Eiropas Savienības ārējā robeža, kad iedzīvotāju skaits reģionā arvien vairāk sarūk, pārmaiņas nepieciešamas vairāk nekā jebkad.»

Saistībā ar to Anita uzsver, ka Rīcības plāna izstrādē aktīvi iesaistās Latgales apakškomisija. Viņa uzteic arī Valsts prezidentu Edgaru Rinkēviču, ar kuru bijušas vairākas tikšanās. «Prezidents uzklaua un izrāda dziļu interesi. Uzrakstiet kaut vai uz vienas lapas, bet lai tas būtu skaidrs plāns,» deputāte atceras prezidenta teikto. Viņasprāt, dokuments pašreizējā sagatavotības līmenī īsti reāls nav. Iekļautās aktivitātes prasa līdzekļus, bet naudas īstenošanai, visdrīzāk, nebūs tik, cik gribētos. Finansējuma avoti nav skaidri.

Būtiskais kopā ar absurdo

«Pēc pirmā varianta pārstrādāšanas Rīcības plāns kļūvis koncentrētāks, kā saka, ūdens izsmelts, tomēr joprojām ir lietas, kas izsauc smaidu. Tā, piemēram, drošības sadaļā minēts, ka jānodrošina vismaz 12 augstāko amatpersonu vizītes Latgalē gada laikā. Neko absurda ierakstīt plānā laikam nevarēja.»

Vai arī cits uzdevums – samazināt iedzīvotāju skaita kritumu no diviem līdz pusotram procentam gadā. Tad nu pasakiet, kā. Visi to vien runā – demogrāfija, demogrāfija. No manas puses tas varbūt skanēs pesimistiski, bet man nav plāna, kā samazināt iedzīvotāju skaita kritumu reģionā. Tas nav vienkārši izdarāms, jo notiek, manuprāt, neatgriezeniski procesi gan valstī, gan pasaulē. Bērni nedzimst ne tikai Latvijā. Tas ir sāpīgi, jo man gribas, lai Vārkavas laukos, lai citur Latgalē dzīvotu cilvēki. No vecāku viedokļa raugoties, es saprotu, ka viņi savu bērnu nākotnes dzīvi redz vieglāku pilsētā, labāk apmaksātā darbā. Zemnieku dzīve nav viegla, taču tajās ģimenēs, kas veiksmīgi saimnieko, darbus pārņem bērni. Arī tehnika kļūst arvien modernāka, jaudīgāka. Siena vākšanai vairs nav jāriko talkas un jāsauc radi palīgā. Šajā ziņā iedzīvotāju skaita samazinājums laukos ir saprotams, līdzīgas tendences novērojamas visā Eiropā.

«Pilnīgas mulķības ir arī spriedelējumi, ka cilvēki no Latgales aizbrauc, ka zeme ir tukša, lauki aizaug. Nē, zeme ir apstrādāta, tai strauji aug cena. Daudzi nopirkto vēl, bet nav to iespēju. Senatne Latgalē vairs neatgriezīsies. Man ļoti patīk pēdējo gadu tendence, ka ģimenes iegādājas mājas laukos. Viņi varbūt strādā pilsētā, bet dzīvo laukos, uztur kārtībā ne tikai savu sētu, bet arī apkārtni. Tas ir lieliski, bet te rodas nākamais jautājums – kā ar ceļiem līdz šim lauku sētām?»

Ceļi ir mana mūžīgā sāpe vēl no tiem laikiem, kad vadīju Vārkavas novadu. Arī tagad, strādājot Saeimā, lielu visiem saprast, ka ceļi laukos ir vajadzīgi. Satiksmes intensitāte var būt tikai viens no kritērijiem, lemjot, kad remontēt un vai vispār remontēt kādu ceļu vai tā posmu. Ja intensitāte būs svarīgāka, tad var droši aizmirst visus ceļus Latgalē. Lauku teritorijā ceļš ir galvenais. Ja ceļa vietā ir dubļu jūra, var pat nedomāt par rīcības plānu un iedzīvotāju skaita krituma samazināšanu.»

Drošību sola, bet naudas maz

Topošajā Rīcības plānā viena no būtiskākajām sadaļām ir «Drošība». Skaidrs, ka ģeopolitiskās situācijas ietekme no riski Latgalē, kas ir pierobežas reģions, ir lielāki. «To, ka esam un būs drošībā, nevarēs solīt pilnīgi neviens,» saka Anita Brakovska. «Ceru, ka notikums ar Rēzeknes novadā nokritušo Krievijas dronu pievērša uzmanību mūsu drošības situācijai un turpmāk būs vairāk pasargāti.»

Jāpiekrīt deputātei – tas nūdien ir nopietni, tāpēc nevajag Rīcības plāna drošības sadaļā rakstīt, cik augstāko amatpersonu vizītes reģionā nepieciešamas, kā jāizstrādā uzņēmumu katalogs vai rīkojami pasākumu kopumi informatīvās telpas drošības stiprināšanai. Tiesa, gan vizītes, gan pasākumi ir nepieciešami, taču būs realisti – ir nopietnākas lietas, ar ko sākt. Redzam taču, cik ilgi un grūti iet ar žoga būvi robežā. Varbūt talkā varētu nākt Eiropa un NATO?

«Manuprāt, tas ir valsts vadības rokās – izrādīt stiprāku mugurkaulu Eiropā, prasīt un pierādīt, ka robeža nav tikai priekš Latvijas,» saka Anita. Diemžēl pašreizējā Rīcības plāna variantā, runājot par drošības lietām, teikts, ka pietrūkst aptuveni 36 % nepieciešamā finansējuma (tautsaimniecības attīstībai – 27 %, bet cilvēkresursu attīstībai – 37 %).

Deputāte uzskata, ka arī mums pašiem valstī jābūt elastīgākiem, jāsamazina birokrācija, jādomā saimnieciskāk. Piemēram, kāpēc robežas žoga vai drošības infrastruktūras izbūvei nepieciešamās lietas nevarētu ražot uzņēmēji tepat Latgalē – Daugavpilī vai Rēzeknē? Lūk, tā arī būtu rīcība Latgales labumam, drošībai un cilvēkresursu attīstībai.

Jāstāv par Latgali arī darbos

Pārrunājot Rīcības plānā ietvertās idejas, kā Latgali atdzīvīnāt, Anita Brakovska ir pārliecināta, ka viena no būtiskākajām jomām ir izglītība, īpaši augstākās izglītības iegūšanas iespēju nodrošināšana reģionā. Viņa kategoriski iebilst pret to, ka Daugavpils Universitāte varētu tikt pievienota kādai no galvaspilsētas augstskolām.

«Konkurētspējīgas augstākās izglītības iegūšana tuvu mājām ir viens no balstiem, lai jaunie speciālisti paliktu reģionā. Tāpat atbalstāma ir Malnavas koledžas darbības turpināšana.»

«Saeimā tiek rīkotas Latgales dienas. Amatpersonas pat latgaliski ierunājas, lai parādītu, ka stāv un krīt par Latgali. Tāpēc esiet godīgi, stāviet un kritiet par Latgali arī darbos,» saka deputāte. «Mums nevajag augstskolu filiāles, bet patstāvīgas un spēcīgas augstskolas. Gribētos, lai arī ierēdņi kustētos ātrāk, lai jaunas mācību programmas izstrādāšanu nenāktos gaidīt divus gadus. Mēs uz vietas labāk redzam un saprotam, kādas profesijas reģionā ir aktuālas, cik speciālistu būs nepieciešams pēc pieciem vai desmit gadiem. Ja pēc vidusskolas jaunieši dodas studēt uz Rīgu, maz cerību, ka atgriezīsies. Studējot augstskolā Latgalē, ir droši, ka te būs viņa nākotne un mājas.»

FAKTI

Būtiskākie Austrumu pierobežas teritorijas izaicinājumi:

- straujāks iedzīvotāju skaita samazinājums (vidēji Latvijā – 7 %, Latgalē – 17,3 %);
- zemāks IKP uz vienu iedzīvotāju (vidēji Latvijā – 17 710 eiro, Latgalē – 8833 eiro);
- augstāks bezdarba līmenis (vidēji Latvijā – 6,8 %, Latgalē – 10,3 %);
- zemāks ienākumu līmenis (vidēji Latvijā – 1537 eiro, Latgalē – 1083 eiro);
- paaugstināti drošības riski (robeža ar Krieviju un Baltkrieviju).

Kopā pieejamais plāna finansējums atbilstoši nozaru ministriju priekšlikumiem – 476 082 274 eiro.

Papildus nepieciešamais finansējums atbilstoši nozaru ministriju priekšlikumiem – 156 969 926 eiro. ■

No VARAM izstrādātā Rīcības plāna projekta

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Iespaidi par topošo Rīcības plānu Latgales glābšanai» saturu atbild SIA «Vietēja»».

MAF
Mediju atbalsta fonds